

La Cera

Pàgines centrals:
L'interior del Marquet de l'Era

18^è

Butlletí del Cercle d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall
Setembre de 2012

El Marquet de l'Era

Amb les seccions:

Barraques de vinya

Una passejada per conèixer:

- El forn d'Obra de Pregona

Cada indret pel seu nom:

- El Marquet de les Roques

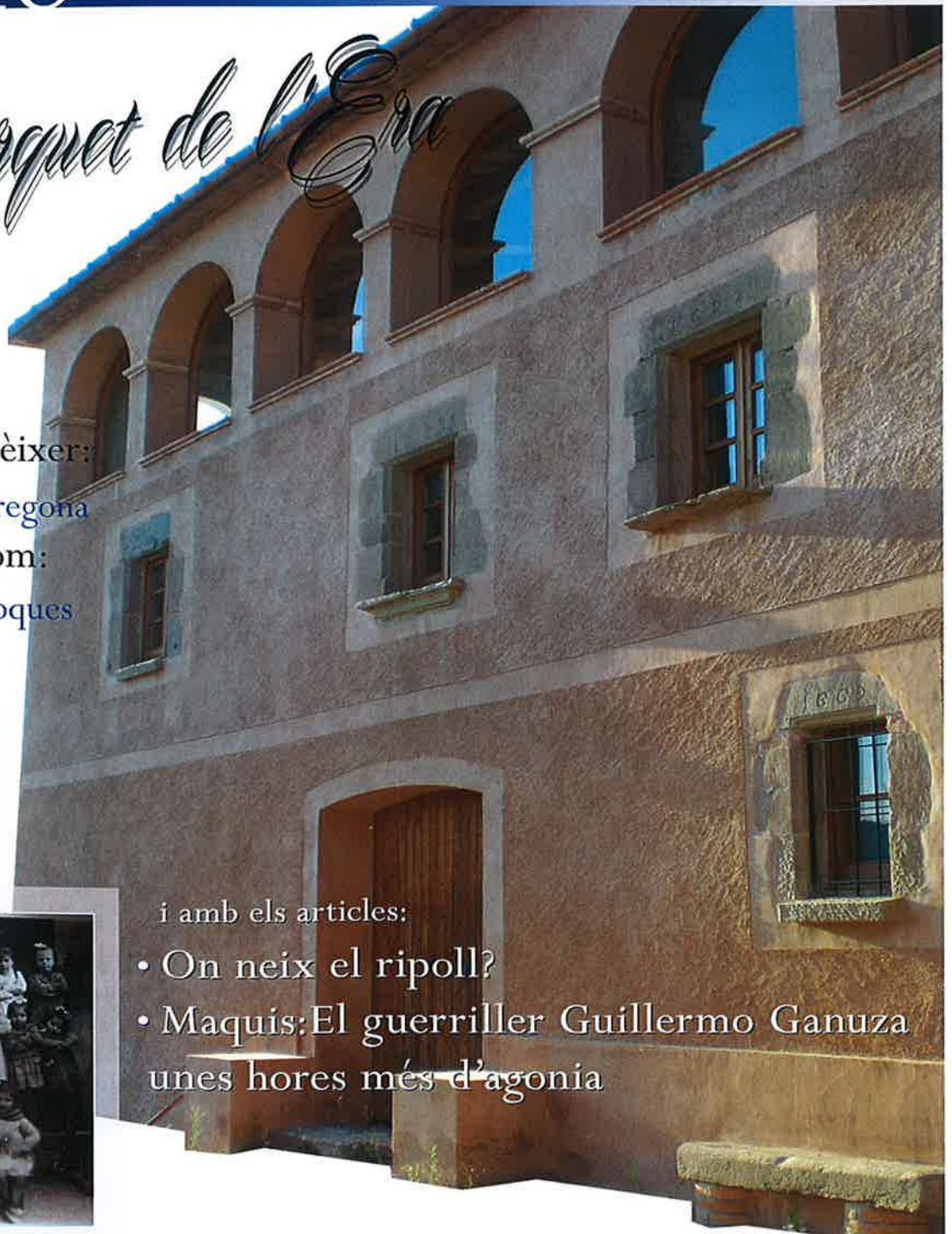
Enigma resolt:

Solució a la fotografia
presentada el número
anterior.

i amb els articles:

- On neix el ripoll?
- Maquis: El guerriller Guillermo Ganuza
unes hores més d'agonia

10 anys

editorial

"Tempus fugit" que deien els clàssics. Sembla que era ahir, però la nostra entitat, Lacera, aconsegueix enguany la primera dècada d'activitat al servei d'aquest poble.

Deu anys en els quals el Cercle d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall ha treballat en la recerca del passat, en contra de l'oblit, divulgant la història llorençana entre la nostra població per diversos mitjans, un dels quals, és la revista bimestral que teniu a les mans i que ja assoleix el número divuit.

Després d'un seguit de contactes i reunions prèvies, el 29 de novembre de 2002, aixecarem l'acta formal d'existència de Lacera o Llassera, un dels primers noms amb els quals fou coneguda aquesta població.

En aquests primers deu anys de vida hem passat per diverses circumstàncies: tant de ben tràgiques com el gran incendi del 10 d'agost de l'any 2003 i el desmantellament sense selecció prèvia de la biblioteca de la Casa de Cultura, o de tant felices com la troballa de l'enterrament de Roca Sereny o la celebració, l'any 2010, del mil·lenari del nom de Sant Llorenç Savall. Un mil·lenari amb molt diverses commemoracions impulsades des de la nostra entitat com van ser l'exposició itinerant, l'edició del llibre "Sant Llorenç Savall més de mil anys d'història", o bé les promogudes des de gairebé totes les entitats llorençanes.

Ara estem pendents del proper trasllat de l'Ajuntament a l'edifici del Marquet de l'Era, la història del qual expliquem en aquest número. Tot i celebrar aquest canvi que permetrà millorar la funcionalitat dels serveis, ens preocupa el destí de l'Arxiu Històric Municipal que, per problema d'espai, no es pot encabir al Marquet. Sembla que la documentació antiga es traslladarà a la nova seu de l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa, amb la qual cosa la consulta dels documents que ara patia dificultats, es podrà fer amb més comoditat i millors garanties de conservació, però això sí, allunyada del poble.

Amb l'arxiu parroquial dipositat a Vic i el municipal a Terrassa la tasca d'investigació resultarà més difícil a l'avenir.

Malgrat les dificultats el compromís de l'entitat Lacera és la de continuar donant a conèixer la història de Sant Llorenç Savall, tasca en la qual esperem comptar com fins ara amb la col·laboració dels vilatans.

el Marquet de l'Era

El casal del Marquet de l'Era, del carrer de Sant Feliu, estatjarà properament en les seves dependències l'Ajuntament de Sant Llorenç Savall, una vegada resoltes les connexions d'electricitat i de la xarxa d'internet, i un cop que s'hi traslladin els serveis municipals des de l'actual Casa Consistorial del carrer Canigó. És una bona oportunitat per a donar a conèixer la història d'aquesta singular casa forta, que ha acollit en el decurs de tres segles i mig d'existència funcions ben diverses.

El Marquet

Aquest llinatge ha estat arrelat a Sant Llorenç Savall des de fa molts segles. Inicialment els trobem propietaris del Mas Marquet de les Roques, de la Vall d'Horta, des que l'any 1205 Berenguer de Petra, senyor del Castell de Pera, establí a l'abat del Monestir de Sant Llorenç del Munt la castlania i senyoria que tenia sobre diversos masos del seu terme de Lacera, entre els quals el mas de la Coma d'Hermet, habitat per Pere March(quet) (AAM, Speculo SLLM).

Aquestes notícies històriques es complementen amb altres cites. Així l'octubre de l'any 1215 Guillem II, abat del Monestir de Sant Llorenç del Munt, establí en el mas Marquet a Pere Marchet i la seva esposa Berenguera. (AAM, Speculo SLLM). Més d'un segle després, pel gener de 1341, Guillem Marquet es reconegué home propi de l'abat Pere, promentent-li fidelitat i homenatge. (AAM, Speculo SLLM).

L'octubre de 1424 el mas Marquet incorporà els masos Ubach, Llor i Sala els quals eren "ròncecs, deshabitats i estèrils", quan l'abat del monestir de Sant Llorenç del Munt, fra Valentí, hi establí de nou a Bartomeu Marquet i la seva esposa Sança, els quals es beneficiaren d'una reducció de tributs sobre els masos citats, per haver sobreviscut a les epidèmies de pesta que assolaren el país. "Per causa de les mortandats que són estades per tot lo món". El domini d'aquests masos era per indivís, -sense que en coneguem la proporció-, entre el senyor del Castell de Pera i l'abat del Monestir, excepte pel mas Ubach, alou exclusiu del monestir. Bartomeu Marquet es comprometé a arreglar les parets i la teulada del Marquet (probablement enrunat) i a tenir-lo habitat i afocat "de manera que persones i bèsties hi puguin estar". Pagarà cada any al monestir una quartera de forment per la festa de Sant Pere i Sant Feliu, i quinze sous i un parell de gallines per Nadal (AAM, Speculo SLLM, SES, 50).

En els fogejaments dels anys 1497 i de 1553 es relaciona a Marquet (ACA, fogatges). L'any 1503 Joan Marquet era el batlle (baguio) dels habitants del Castell de Pera.

L'any 1579 el propietari era Jacint (Sinto) Marquet (ACA, censal de JD), i el 1584, Antic Marquet, pagès. L'any 1606 el mas era propietat de Joan Marquet, el qual pagava un cens anual de 15 sous, una quartera i vuit quartans de civada, cinc quartans de blat, i dues gallines. (ACA, AS-0288).

Administradors de les rendes del Castell de Pera

La família Marquet va obtenir dels Sentmenat, senyors del Castell de Pera, a mitjan segle XVII, la concessió del cobrament dels censos, delmes i primícies amb els quals eren gravats la majoria de masos i cases del poble pel dret de senyorialtat (la propietat última de terres i masos per part del senyor del Castell de Pera).

Així el 26 de febrer de 1649 Maria de Sentmenat, hereva de Joan son marit difunt, arrendà per tres anys "els delmes, tasques, censos, parts d'espeits, i qualsevol altres coses, drets i rèdits que tant de dret com de consuetud rebia de la parròquia i terme de Sant Llorenç Savall a Joan Marquet, pagès". Sis anys després, per un document de 14 d'abril de 1655 sabem que Joan Marquet continua com a arrendador dels delmes i censos.

Lavors els Marquet, administradors i recaptadors dels censos dels senyors del castell, prosperaren i s'establiren al nucli del poble, a l'anomenat Marquet de l'Era. Adquiririen l'heretat de La Muntada i vengueren el Marquet de les Roques. Aquest ofici d'administradors proporcionà als Marquet uns bons rendiments econòmics, que els permeteren adquirir peces de terra a diversos indrets del terme municipal.

lacera

Butlletí de l'entitat LACERA
(Cercle d'Estudis històrics
de Sant Llorenç Savall)

Adreça postal: C/ Canigó, 15
08212 Sant Llorenç Savall

Any X, núm. 18
Setembre de 2012

Preu: 3 €
Direcció: Jaume Valls i Vila

Redactors: Jordi Guillemot, Jaume Valls,
Albert Vicens

Administració: Albert Vicens

Fotografies: Albert Vicens, Jaume Valls
Jordi Guillemot, Arxiu Lacera

Disseny: Joan Valls
joandissenys@hotmail.com

CARRERAS

A l'avinguda Catalunya, 29

Llibres, diaris, revistes, reprografia, targes de telèfon...

... i tot allò que necessiteu per a estudiar o recrear-vos.

Col·labora desinteressadament
en la difusió de la nostra revista. GRÀCIES

Els Marquet de l'Era

La família Marquet, instal·lada al poble, era molt acostada a la jerarquia eclesiàstica, circumstància que els proporcionà rendiments, però també els ocasionà problemes en diversos períodes històrics. L'any 1833 desenvoluparen al Marquet de l'Era l'activitat industrial tèxtil a més de la viticultura. A final segle XIX, i a mesura que les rendes de la terra i, sobretot, del vi anaren minvant, la família Marquet passà per algunes dificultats econòmiques, tot i mantenir l'aparença senyorial.

Alguns propietaris del Marquet foren:

Jaume Joan Marquet de la Hera

Era "nebot del Canonge Marquet de la Catedral de Barcelona". El 26 de febrer de l'any 1686 comprà el mas de la Muntada de la Vall d'Horta on hi posaren masovers. [ACA, AS-0288]. El 18 d'abril de 1704 comprà a Miquel i Anton Brossa, pare i fill, una peça de 6 quarteres dita "La soleia de la part de La Muntada".

Jaume Marquet de la Hera

L'any 1782 era el propietari de La Muntada i nét del comprador, Jaume Joan Marquet de l'Era. Es casà amb Teresa Padró. Els Marquet continuaren en possessió d'aquest mas de la vall d'Horta en el segle XIX.

Pere Marquet de la Hera (SL, 1760- Valldoreix, 1823)

Morí assassinat a Valldoreix juntament amb altres sis persones, tres d'ells capellans, en ser interceptats per una partida de tropa realista.

Jaume Antoni Marquet de la Hera i Roca

Jaume Antoni Marquet de la Hera i Roca (que morí el juny de 1862 a la casa Santllehy, del Pla de l'Ametllera, a Sant Pere de Terrassa) Es casà amb Maria Belasco. Una filla del matrimoni, Josepa Marquet i Belasco es maridà amb Gabriel Faura, propietari del mas de l'Obac de Vacarisses.

Jaume Ignasi Marquet de la Hera i Ametller (SL, 1815-)

Propietari. Vei de Sant Llorenç, era casat amb Rosa Riera. Van establir capitols matrimonials davant notari de Caldes de Montbui, Rafael Pafaudaries el 24/XI/1833.

Va fer diverses millores al Marquet. Així el mestre d'obres Andreu Oliver i Giral de Sant Llorenç, rebé 89.804 rals de velló i 17 maravedís per a la construcció d'una fàbrica darrera de la casa principal del Marquet, anomenada la "Quadra de la màquina", i la caseta del majordom. També van fer millores a l'hort del riu, arrencant les roques amb pólvora, i revocaren i emblanquinaren el Marquet, on hi instal·laren una caldera per a coure vi.

Va ser alcalde de Sant Llorenç Savall entre 1859 i 1862.

Josep Marquet de la Hera i Riera

Propietari. Vei de Santa Creu d'Olorde, on es traslladà per matrimoni.

L'any 1880 el propietari de La Muntada Jaume Marquet residia a Sabadell, Llorenç Marquet i Riera. Consta com a propietari de La Muntada l'any 1922. L'any 1940 és del seu hereu Josep Prats i Marquet, metge, resident a Terrassa. *

Un casal amb diferents usos

La casa del Marquet per la seva amplitud, ha tingut diverses utilitats en el decurs dels seus tres segles d'història. Inicialment adoptà la funció residencial i de cobrament dels "impostos" del senyor del Castell de Pera, tant en diners com en espècies, molt evidents pel que fa a les "parts" de la collita del raim o del vi.

Sense perdre la funció residencial de la família, el Marquet, serví inicialment de casa forta dels sollevats durant les guerres carlistes, i més endavant, quan la família Marquet va haver d'abandonar el poble, a causa de la seva militància carlina en les mateixes guerres civils, serví de caserna de la "milícia nacional", és a dir del somaten armat del poble. Més endavant i encara en el segle XIX, instal·laren en el pati una fàbrica de teixits.

A primers del segle XX el Marquet acollí una comunitat de religioses, que impartien ensenyament a la mainada llorençana. Per això observarem a l'entrada lateral i a la part posterior de l'edifici dues finestrelles amb el seu torn, obertures característiques de la clausura. L'edifici i el seu annex serviren d'escola.

A la segona meitat del segle XX, la casa restà tancada, conservant el mobiliari i molta documentació antiga. A final de la dècada del 1970 els propietaris anunciaren la possible cessió del casal a una institució de rehabilitació de drogadictes, anunci que generà entre el poble una manifestació de rebuig.

Morfologia de l'edifici

La casa del Marquet és un dels edificis més emblemàtics de l'actual nucli urbà de Sant Llorenç Savall. És de propietat municipal i, amb l'ajut de la Diputació, s'hi van fer l'any 2004 tasques de consolidació, i entre els anys 2010 i 2012, amb l'ajut de la Generalitat, les obres per adaptar-lo per a Ajuntament de la vila.

L'edifici, de quatre plantes, va ser construït per la família Marquet, antics propietaris del Marquet de Les Roques, a mitjan del segle XVII, en el camí de la vila a Sant Feliu de Vallcàrcara (l'actual carrer de Sant Feliu).

Així es pot comprovar en les dates d'una llinda reaprofitada per a una finestra (al nord de la façana principal) datada de 1673 i també en altres llindes de portes i finestres exteriors que tenen inscrites les dates de 1683, 1690, ...i de l'any 1698 en una porta de la planta baixa.

Posteriorment, a finals del segle XVIII, la casa fou reformada i amplada, tal i com es constata en la llinda del balcó principal i d'un finestral de la façana del carrer de Sant Feliu, datades ambdues de l'any 1799.

El celler

L'actual construcció té quatre plantes des de l'accés principal del carrer Sant Feliu i tres plantes per l'accés més antic, el del carrer del Raval on hi havia l'era.

La planta baixa, en semisòtan, era destinada a la indústria del vi. Així entrant a mà dreta, sota la volta que ha calgut reconstruir, es situa el dipòsit per aixafar el raim, amb algunes màquines antigues. Al fons hi ha una dependència amb un un pou o cisterna de provisió d'aigua.

Sota la volta hi veiem una curiosa premsa de raim datada de 1858 amb les inicials JM y A que corresponen a Josep Marquet de la Hera i Ametller. Aquesta premsa funcionava amb un volant de fusta i un curiós sistema de transmissió de la força centrífuga.

A la dreta de l'entrada trobem el Celler, construït amb volta catalana recolzada sobre dues columnes on hi ha les bótes per emmagatzemar el vi i una estufa per a bullir-lo i poder fer vi dolç.

Els Marquet de l'Era

La planta baixa amb accés a peu pla des del carrer del Raval, tenia una peça destinada a la cuina, amb una gran llar de foc i un aigüamanil de ceràmica. Aquesta planta noble tenia les seves estances dedicades al menjador, despatxos i sales d'estar, amb una gran balconada exterior, de dues portes, i amb sengles finestres a banda i banda del balcó. Com a elements decoratius hi ha fixades a les parets algunes rajoles de ceràmica catalana.

La tercera planta sembla que estava dedicada als dormitoris, un dels quals, amb una curiosa alcova i l'alcoveta per als nadons.

La planta superior, sota el teulat, sostingut per dues grans bigues de fusta recolzades al pis, disposa de vuit finestres, obertures que tindrien per funció l'asseccament del gra i les viandes que s'hi emmagatzemaven. Aquests finestres foren tapiats parcialment en l'època d'estada a la casa de les monges, segurament per a preservar la seva intimitat, però, rehabilitades, constitueixen una de les característiques principals de l'edifici. La resta d'estances d'aquesta planta allotjarien el personal de servei.

El grup Pro Marquet de l'Era

A primers del segle XXI es formà al poble el Grup Pro Marquet de l'Era, entitat que organitzà al Marquet diferents activitats culturals i civiques, la més coneguda de les quals fou la Fira de les Arts.

L'objectiu d'aquesta societat era la de donar a conèixer el Marquet a la població llorençana creant un estat d'opinió favorable a la seva conservació. Fins hi tot realitzaren una enquesta pública per a conèixer l'opinió de la població de Sant Llorenç respecte als seus possibles usos.

Aquest grup cessà en les seves activitats socio-culturals en assolir els objectius que es proposaven, puix que la salvaguarda i conservació del Marquet quedà garantida per l'Ajuntament.

1836-38 : Demanda de J.A Marquet per utilització del Marquet com a fort

Finalment, a tall de curiositat, reproduïm la demanda de danys per la utilització del Marquet com a caserna en la segona guerra carlina.

Exmo. Sr. Don Jayme Antonio Marquet de la Hera, labrador hacendado de San Lorenzo Savall en el día residente en la villa de Caldes de Montbuy, partido de Granollers, a Vd. Expone :

Que en el mes de febrero del año 1836 hasta el presente ha tenido su casa de San Lorenzo Savall ocupada por casa fuerte que no obstante esto ha pagado y paga el catastro de ella y demás contribuciones que emanen de ésta que el material del edificio ha sufrido bastantes perjuicios que al tiempo de hacerse la fortificación se leo cupó gran cantidad de cal y ladrillos que tenia en depósito, y no obstante el haber satisfecho todas las derramas que se han hecho para pagar las obras de fortificación, bo se le ha pagado nada de cuanto ocupo.

Por tanto a VE rendidamente suplica se sirva mandar al Ayuntamiento de la citada villa que pague al suplicante el alquiler vencido y que en adelante venza al respecto de lo que digan dos peritos contratados por las partes y un tercero caso de discordia que se mande reponer en su primitivo estado a pagar el recurrente los daños causados y que tal vez se causasen valorados del mismo modo y pagar toda la cal y ladrillo que se leo cupó que a más de estar arreglado a justicia lo recibiria a particular favor.

Caldes de Montbui 30 de agosto de 1838. Signa: . Jayme Antonio Marquet

Respuesta a la solicitud de don Jayme Antonio Marquet

Se devuelve a VE la solicitud que remitió a ésta corporación Jayme Antonio Marquet a fin de que se informase de lo que demanda en su solicitud; pero como ésta corporación no sabia de todo lo que Marquet reclama ha sido preciso informarse con la Justicia anterior, que ha sido el retraso de la devolución de su informe.

Cuya Justicia afirma que se gastó a Marquet una porción de cal y ladrillo para la composición de su misma casa fuerte, por la precipitación que tuvo D. José Maria Mareron Comandante del Ter. Batallón Málaga del Regimiento de Infanteria 20 línea cuando vino con orden a fortificar ésta villa.

Ocupó dicho Comandante la casa de Marquet por casa fuerte por ser la más defensiva de ésta población. Habiendo ya Marquet ofrecido voluntariamente todo su edificio en favor de la justa causa que defendemos como presentó a VE con una solicitud desde San Martín de Provençals a los 19 de marzo de 1836 en que nota dejarla voluntariamente .

Parece a éste Ayto. que no debe a tal Marquet abonarle el alquiler de su casa, nomás que pagarle la cal y el ladrillo cuando se abone de fondos de fortificación. Tocante a la derrota que dice de su casa es verdad que hay malogrado algunas puertas, pero fué ésta derrota desde los 8 de febrero de 1836 hasta los 11 de mayo de 1837 que desde aquel entonces fue cuando el Capitan comandante don Francisco de Asís Rius junto con la justicia de ésta villa tomó inventario de su posesión bajo orden superior y en lugar de derrotarse su casa se la ha mejorado como consta que es cuanto puede informar éste Ayto.

San Lorenzo Savall, a los 21 octubre de 1838

Exmo Sr.

Don Jayme Antonio Marquet de la Hera labrador hacendado de la villa de SLLS actualmente domiciliado en San Martín de Provençals, extramuros de la presente ciudad, con el respeto debido a VE expone:

Que cuando en enero último se leo cupó su casa habitación que tiene propia en aquella villa, con el laudable fin de servir de cuartel o casa fuerte por el destacamento que la guarnición de San Feliu de Codines en aquel interesante punto, no solamente se opuso a tan acertada disposición por sufrir con gusto dicha servitud sino que desde aquel entonces siempre ha procurado el bien estar posible a todos los jefes e individuos que la han ocupado y ocupan, llegando al extremo de cederles todo el edificio y alquilarse otro para él y su familia en éste llano de Barcelona, todo con el objeto de proporcionarles mayor comodidad e independencia.

Éste rasgo de generosidad y desprendimiento exmo Sr, Debería haber inclinado el ánimo del Jefe que manda aquel destacamento para que sus súbditos respetaran los intereses del que los ha abandonado en el fin de podrer servir de alguna utilidad a la justa causa que defendemos, pero desgraciadamente no sucede así, pues sea por efecto de negligencia u olvido, lo cierto es que se le están malogrando puertas y desgraciando su edificio según su antojo hallándose en el caso de no poder contar con nada, según se la ha manifestado por lo que no le ha sido posible extraer del mismo para su uso. Semejante modo de proceder aunque punible pero ningún castigo apetece el que suscribe para los culpables ni menos se propone reclamar ningún tipo de perjuicios, solo desaria de VE una providencia capaz para evitar ulteriores daños y siendo ésto fácil conseguir conminando la responsabilidad al Jefe del destacamento y hasta del capitán de Nacionales de aquella villa por la parte que le puede caber.

A VE suplica se sirva acoger ésta respetuosa exposición y oyendo de antemano si le parece al Ayto, De aquella villa en justificación de lo que deja manifestado, ...

San Martín de Provençals, 19 marzo de 1836.

Decreto de la Diputación, Barcelona 6 de noviembre de 1838

En cuanto al valor de la cal y ladrillos extraídos para la fortificación del pueblo de SLLS, páguense de los fondos destinados a la misma valorándolos como propone el recurrente por medio de dos peritos, uno por Parte del mismo y otro por la del Ayuntamiento, pero en cuanto a los demás perjuicios, deberá éste indemnizarlos de los fondos comunales cuando cese el alquiler, devolviendo la casa al mismo estado que tenía cuando se ocupó a éste interesado.

Valoración de los daños que expresa, Don Jayme Antonio Marquet se han ocasionado en su casa sita en éste pueblo hecha por los peritos que la Exma. Diputación de Barcelona en oficio de 7 de julio tuvo a bien asignar

APOSENTO	Gastos de Albañil	Gast de Carpintero	Gast De Cerrajero
Aposento del Café	6	5	16
Aposento de la paja	12	-	4
Caballeriza de la hera	11	80	82
Caballeriza de la 1ª entrada	16, 12	50	10
En la bodega	10	50	6
Pozo	10	36	6
Cancel	10	+	10
Veritana y puerta al extremo la escalera	10	40	10
Por la barandilla de la escalera	10	26	10
De la puerta al extremo de la escalera	10	26	25
Del comedor	24	212	33
Sala principal	76	96	94
Aposento oscuro	76	34	16
Cuarto grande a la derecha de la sala	3	58	64
Cuarto sobre la caballeriza	44	20	34
Cocina y amasador	86	310	187
Granero	24	60	86
Cuarto del 2º piso a la izquierda	4	44	64
Sala del 2º piso	4	60	54
Aposento de escribir	20	108	48
Corredor de la letrina	8	36	17
Aposento de dos balcones	2	32	26
Aposento del extremo de la sala	2	32	14
Aposentos del corredor de dicha sala	8	94	70
Escalera del último piso y demás aposentos	244	96	48
Patio al sereno	140	710	242
Torno de sarner (1) harina	140	220	32
De blanquear paredes y recomponer tejado	110	220	32
Del balcón mayor	110	220	120
Por falta de un sofa que costó		100	
Sumas y siguen	858, 12	2531	1418

Suma total 4.807 Reales de vellón, 12 maravedis

Jaume Valls i Vila

On neix el Ripoll?

On neix el Ripoll?

El riu Ripoll ratlla el Vallès Occidental de nord a sud fins a unir les seves aigües al Besòs, a tocar de Montcada i Reixac. És, per tant, un riu vallesà de cap a peus. I també llorençà, perquè la seva capçalera es localitza a l'extrem septentrional del terme municipal de Sant Llorenç Savall.

El que ja no és tan evident es la ubicació precisa del seu naixement. Aquest dilema ha estat motiu de controvèrsia des de temps immemorials, sense que avui dia s'hagi arribat a un acord unànim. De vegades, els llorençans ens embranquem en apassionats debats per tal d'aclarir aquesta qüestió, però sempre acabem sense treure'n l'aigua clara. Al nord del nucli urbà, el Ripoll baixa tot l'any amb aigua més o menys abundant a partir de la font de cal Llogari. Més amunt, el curs, sovint esquifit, es forca en dues branques: el torrent del Galí vers el nord i el torrent del Balumí a ponent. La cartografia existent discrepa a l'hora d'adjudicar el nom de Ripoll a aquests torrents. Alguns plànols opten per anomenar Ripoll al torrent del Galí, que baixa des del coll de la Descàrrega al límit amb Granera, mentre d'altres

adjudiquen el protagonisme al torrent del Balumí, que baixa del coll de la Casilla, a tocar de la carretera de Monistrol de Calders. En tots dos casos es tracta de cursos de règim hidric molt irregular, que a l'estiu poden arribar a assecar-se del tot malgrat la pervivència d'alguns gorgs.

Els criteris a l'hora de decidir l'indret exacte on neix un riu són força subjectius. En termes generals, la presència a la capçalera del riu d'una font de raig permanent, vinculada a l'existència d'un aquífer subterrani, determina la situació del naixement.

La font del Llogari

Això és així encara que més amunt de la surgència pugui baixar aigua en determinats períodes de l'any o, àdhuc, sempre. Les fonts del Llobregat, les del Cardener, les del Bastareny i les de molts altres rius de Catalunya s'ajusten a aquesta premissa. Per altra banda, si consideréssim que l'origen d'un riu es remunta al xaragall més enlairat de tota la seva conca superior, acabaríem per designar com a naixements dels rius als colls i als cims de les carenes muntanyoses que els encerclen.

La font de cal Llogari és una surgència que brolla sense interrupció durant tot l'any. No es tracta de cap font de dipòsit ni existeix cap tap que n'aturi el raig. L'aigua aflora directament del subsòl i, per tant, d'un aquífer subterrani.

És per això que, amb tota justícia, cal considerar-la com l'autèntic naixement del Ripoll. Els torrents del Galí i del Balumí, tot i que en determinades èpoques de l'any puguin baixar carregats d'aigua, han de ser considerats simples afluents del curs principal que es forja a la font de cal Llogari. Evidentment, aquesta afirmació no passa de ser una mera opinió personal, però està en consonància amb el criteri utilitzat en la majoria de rius catalans.

Temps enrere, la font de cal Llogari era un dels indrets més freqüentats pels llorençans durant els caps de setmana. A l'estiu, quan la xafogor esdevenia insuportable, els més menuts gaudien capbussant-se en alguna de les dues basses que acompanyen la font. Aquest costum s'anà perdent als anys setanta i vuitanta del segle passat a resultes dels canvis d'hàbit de la gent, més predisposada a entaular-se i a quedar-se embadalida davant la pantalla del televisor que no pas a passar el dia al bosc. El resultat fou l'abandonament i progressiu deteriorament de l'entorn de la font. La vegetació colgà les escales de pedra i les basses s'acabaren esquarterant. L'incendi de l'estiu de 2003, tot i que en un primer moment deixà l'espai net de vegetació, acabà per afavorir el creixement de les bardisses, que envaïren tot l'espai amenaçant amb engolir la surgència mateixa. La font acabà embussada i amb l'aigua sobreeixint per tot arreu. Afortunadament, a partir de 2009 es tirà endavant el projecte de recuperació de l'espai de cal Llogari i avui dia l'indret presenta un aspecte força endreçat.

La font i les basses de cal Llogari deuen el seu nom a l'existència de l'antiga masia de cal Llogari, avui totalment enrunada. Les seves restes encara es poden observar al capdamunt de les feixes de darrere la font, a uns cinquanta metres damunt d'aquesta. Entre l'amuntegament de pedres encara es pot distingir un cup enrajolat, testimoni del passat vitivinícola de la casa. Els orígens d'aquesta masia es remunten a l'edat mitjana, època en la que era coneguda amb el nom de Salvany. La primera referència escrita es remunta al 1328, quan el mas era domini d'en Francesc Marquès, aleshores senyor del castell de Pera. Al segle XVII cal Llogari fou incorporat al Galí. La casa participà activament de l'expansió de la vinya al llarg del segle XIX, quan aquest cultiu esdevingué el motor del poble. Tal com succeí amb moltes altres masies llorençanes, l'arribada de la fil·loxera a l'entorn de 1890 enfonsà cal Llogari en una profunda crisi. La masia acabà essent abandonada en encetar-se el segle XX. El padró municipal de 1917 ja fa referència a cal Llogari com a habitatge enrunat.

Albert Vicens Llauredó

L'entrada principal d'atenció al públic és per la primera planta.

S'han conservat alguns elements originals com aquesta finestra.

Un escó per reposar els visitants

Sala de plens

Sala de plens

L'interior del marquet de l'Era

maquis

El guerriller Guillermo Ganuza unes hores més d'agonia

Guillermo Ganuza formava part del grup del conegut guerriller antifranquista Facerias que, acompanyats del guia Jesús Martínez "El Maño" i José Serrano, vinguts de França, es dirigien tots quatre cap a Barcelona l'abril- maig de 1949, bo i passant per Sant Llorenç Savall.

La única versió que fins avui es coneixia dels fets era la del historiador anarquista Antonio Téllez, segurament informat per l'últim supervivent que quedava del grup: Jesús Martínez "El Maño", resident a Toulouse, i de qui fa pocs anys se'n va escriure un llibre-entrevista amb el títol de L'ombra del Maquis.

Aquesta versió explicava que just en el moment de creuar la carretera que porta a Sant Feliu de Codines, i a uns 200 metres de Sant Llorenç Savall, el grup va ser interceptat per una patrulla de la guàrdia civil. De resultes de la topada Guillermo Ganuza va quedar mort a la carretera, mentre que Serrano, ferit al tou de la cama, va poder fugir amb la resta, després d'un intercanvi de trets i algun llançament de bomba per part d'en Facerias. Segons aquesta mateixa versió, els fets van passar un 14 de maig de 1949.

La realitat és que la mort d'en Guillermo Ganuza no consta en el registre civil de St. LL. Savall, i ningú del poble tampoc recorda cap maqui mort al poble, i sí en canvi un forta topada amb la guàrdia civil. Diversos testimonis han permès finalment una reconstrucció bastant fidedigne de com van anar els fets.

Eren prop de les sis de les matines del 5 de Maig del 1949. La caserna de la guàrdia civil de Sant Llorenç Savall havia estat advertida dels pas d'un escamot sospitos de persones, tal volta gitans, que s'atacaven al poble. Un sargent i un número de la benemèrita van sortir d'immèdiat a l'avinguda Catalunya avall, van travessar el pont de Mossèn Miró, enfilant tot seguit la carretera cap a Monistrol de Calders, sembrada com avui dia de plàtans. Mentrestant 'El Maño', del grup dels maquis, discutia amb el cap del grup, Josep Lluís Facerias sobre la conveniència de travessar la carretera perquè li semblava sentir passes ferrades de 'naranjeros'. En Facerias va dir-li que era un poruc, i va fer cas omís de l'advertiment.

Poc abans de creuar el torrent de Comabella, a l'alçada del mas Ponsferrer, els guàrdies civils van veure com dos homes, Ganuza i Serrano, pretenien creuar sigilosament la carretera. El crit d'alto va anar acompanyat d'una descàrrega de trets. Ganuza va caure immediatament commocionat al terra, ferit de ple per un o dos impactes a l'espatlla. Serrano va contestar amb la seva arma des del terra estant, però també havia rebut una bala al tou de la cama, i s'estava immòbil al terra.

Guillermo Ganuza

El 'Maño' i el Facerias es van parapetar rere el forn de cai Cagaire (prop del gorg del Sargantana, avui desaparegut) i van cobrir amb les seves armes al Serrano. Mentres el número de la guàrdia civil va anar a buscar reforços, en Facerias va aprofitar el lapse per llençar una granada de mà que, a més de fer fugir el sargent, va desvetllar mig veïnat. La confusió creada va permetre a la resta del grup creuar el Ripoll per sota la balma de Ponsferrer, i fugir Ripoll avall.

Quan començava a clarejar, la guàrdia civil i el somaten no van trobar ningú a la carretera. Però com que sabien que almenys n'hi havia un de malferit, no els va resultar molt difícil esperar que fos dia clar i seguir el rastre de sang que per tot arreu el ferit va anar deixant, Camí del Vinardell, fins i tot van trobar una barriaca amb les restes ensangonades d'un torniquet.

Mentrestant Ganuza, refet de la commoció, maldava per trescar un camí que vagament seguia la direcció que el grup havia acordat. De tant en tant el dolor de la ferida li feia rodar el cap. Tot i que donava per perduda l'esperança de retrobar els seus companys, el seu instint el va aconsellar d'allunyar-se tant com fos possible de la població. Amb una mà es tapava la ferida que brotava abundant i tot i que les cames encara li responien, avançava fent ziga-zagues. Tot el que recordava era que per anar a trobar una base segura, una masia de confiança del Facerias, havia de seguir els pals d'una conducció elèctrica.

Ganuza, desesperat i gairebé defirant, va entrar a la casa, on va topat amb una nena de 12 anys, la Montserrat, a qui va demanar auxili amb un fil de veu molt prim. La nena, que s'estava sola a casa vetllant el seu pare moribund, en veure el reguitzell de sang i aquell home amb el braç que li penjava, no s'ho va pensar dues vegades i va fugir esperitada de casa. En Ganuza va sortir d'esma rere d'ella, però encara no havia creuat l'era de la casa quan almenys tres guàrdies civils de la caserna de Savall, camuflats rere uns matolls, el van crivellar a trets allí mateix, en presència de la nena terroritzada.

Jesus Martínez (El maño)

Facerias (1946)

Després de no saber quant temps feia que corria, ja a plena llum del migdia, va veure un mas al fons d'una vall. No podia seguir. Panteixava sorollosament, i més aviat tenia ganes de deixar-se vencer per l'esgotament i deixar-se caure allí mateix, però de sobte va sentir veus que venien pel mateix camí que ell havia traçat. En un darrer esforç sobrehumà, es va despenjar barranc avall, en direcció a can Salvi, un mas isolat al fons de la vall. Quan era prop de la casa va sentir com des de dalt de la barranquera cridaven que ja l'havien vist.

Un cop comprovada la mort del guerriller, els guàrdies civils van obligar a un germà gran de la nena, que es deia Pau, a dur amb carro el cadàver del mort a Sant Feliu de Codines, on va ser enterrat a la fossa comuna dos dies més tard. No havia passat gaire temps dels fets, que aviat algú va dipositar flors damunt el fossar.

El camí més probable que va seguir el guerriller ferit es pot fer, en condicions normals, en unes tres hores. Es van trobar els primers rastres de sang al torrent conegut amb el nom de Les Conques. D'allí seguí camí amunt fins a trobar (probablement sense arribar a can Vinardell) a la carena del Vinardell (pas freqüent del maquis), Serrat de Costaborrassa, Pla de les Forques, collet de Perjallops, Serrat dels Mals Aires, trencall de can Sallent i més avall, després de travessar uns horts, can Salvi. Probablement tot aquesta marrada per la població de St. Llorenç Savall tingui a veure amb el coneixement que tenia Ganuza d'una base utilitzada per Facerias, i que no era altre que La Vila de Sant Sebastià de Montmajor, molt propera a can Salvi. No gaire temps més tard, La Vila va ser testimoni d'un altre fet de maquis que es va saldar amb la mort d'un guàrdia civil i quatre maquis que van poder fugir. Al poble Sant Sebastià es recorda que hi havia convivència dels masovers amb els maquis, un dels quals 'era molt ben enraonat' (Facerias?). Es diu que en el tiroteig, la masovera va arribar a interposar-se entre els guàrdies i els maquis. Amb tota seguretat la base ja es podia considerar 'inutilitzada, 'cremada' com déien aleshores els guerrillers.

En Guillermo Ganuza havia mort a Sant Sebastià de Montmajor (terme de Caldes de Montbui) i no a Sant Llorenç Savall com s'havia vingut dient fins ara i, per complicar encara més la cosa, va ser enterrat a Sant Feliu de Codines, fora per tant, del terme de Caldes. La seva agonia de resultes de la topada a Sant Llorenç Savall es va perllongar almenys unes sis hores, i va passar inadvertida als seus propis companys que ja l'havien donat per mort a Savall mateix, tal i com han vingut relatant els supervivents del maquis.

En el llibre de defuncions de la parròquia de Sant Feliu de Codines, hi consta el registre amb un nom inventat que era el que figurava a la documentació falsificada que duia el guerriller. Com podreu llegir a continuació, els termes guerriller o maquis podien arribar a ser tan populars entre la població civil que el gabinet de premsa franquista aviat s'apressà a canviar-los pels més propagandístics bandoleros i criminals. El text és tan eloqüent que en fem la transcripció íntegra:

*MONTANA GIL, GUILLERMO

A siete de Mayo de 1949, el infrascrito cura-párroco de San Feliu de Codinas, obispado y provincia de Barcelona, mandé dar sepultura eclesiástica al cadáver de un hombre perteneciente a los 'maquis' fallecido dos días antes en la demarcación de Gallifa, por accidente en lucha con la guardia civil, en cuya documentación constaba llamarse Guillermo Montana Gil, edad de 30 años. Y por ser así, lo firmo, No se lea el tilado perteneciente a los maquis. Vale.

Vicente Salvà, Presbítero párroco.*

Cal fer constar que, segurament pel retard en l'inscripció a causa de qüestions burocràtiques, al registre d'enterraments de l'ajuntament de Sant Feliu de Codines consta la data de traspàs d'en 'Miguel Montana Gil' amb data 19 d'abril del 1949 i és a dir molt abans que cap altra data donada fins ara. Cal considerar aquesta data, a més del nom 'Miguel', com a probables errors de transcripció del funcionari que en va fer el registre o bé d'una tàctica habitual de la policia per crear confusió davant possibles reclamacions indiscretes. En aquesta llista de defuncions consta que 'se ignora la naturaleza' del lloc de naixement del guerriller, 'se ignora' l'estat civil, edat de 30 anys, i com a única observació de les causes de la mort consta 'heridas por arma de fuego'. Va ser enterrat, com ja hem dit, a la fossa comuna.

Can Salvi any 2009

El grup guerriller d'en Facerias

Tots els membres del grup pertanyien a la guerrilla llibertària (CNT-FAI) que oficialment va continuar la lluita armada fins el 1951.

Guillermo Ganuza Navarro es va quedar a Espanya un cop acabada la Guerra Civil. Va ser detingut en diverses ocasions entre les que cal destacar la redada del del 17 d'Agost del 1946 en què van caure un total de 39 membres de la CNT. Va sortir en llibertat l'agost del 1948; concretament el 15 d'agost es va incorporar al grup de Facerias i va marxar a França, acompanyat del propi Facerias, el guia Francisco Denis Díez 'Català', Pere Adrover Font 'Iaiò', Juan Cazorla 'Tom Mix' i el doctor Josep Pujol Grúa.

L'ex-boxejador Juan Serrano va morir tirotejat aquell mateix any 1949, el 5 de novembre, als carrers de Barcelona.

En Josep Lluís Facerias, àlies 'Petronio' per la seva flegma elegant, herència de quan havia fet de cambrer en hotels de renom, va ser un dels quatre maquis amb més difusió en la lluita antifrànquista a Catalunya. Destaquen les seves accions en l'àmbit urbà, tals com atracaments a 'meublés', empreses, i els coneguts 'controls' de carretera a la Rabassada. Malgrat tot, entre els seus companys de lluita va ser titllat de fred, calculador i a voltes sense escrúpols. El també maqui anarquista Josep Dot en unes declaracions a TV3, l'arriba a situar molt aprop de la figura d'un gàngster. El cert és que els grups que en 'Face' manava, van ser els que van patir més baixes. En Facerias va ser delatat i mort a trets a Barcelona l'any 1957, prement una bomba de mà entre els seus dits.

Jesús Martínez 'El Maño' encara vivia fins fa poc a Toulouse. El seu testimoni apareix a la sèrie que sobre els maquis va fer TVE2. Les seves tasques com a guia dels grups guerrillers el van fer passar gairebé inadvertit a les forces franquistes que, en desconèixer la seva identitat, l'anomenava 'Ombra del maquis'. Va mantenir una amistat entranyable amb el també guia anarquista Ramon Vila i Capdevila, a qui, com tants altres, el 'Maño' anomenava 'el feo', mentre que la guàrdia civil l'anomenà 'caracremada'.

La biografia d'en Jesús Martínez, obra del també realitzador de TV Jaume Serra, constitueix un testimoni gairebé únic dins el panorama de treballs sobre la guerrilla antifrànquista a Catalunya, donat que la major part de resistents no ho va poder explicar en deixar la pell en combat.

La Montserrat és la principal testimoni d'aquest relat i, coses de la vida, fins fa poc ajudava la seva família amb el negoci de restauració de 'Les Brases' situat a l'emblemàtica casa de Ponsferrer

de Sant Llorenç Savall, lloc on sense ella saber-ho, havien ferit de mort aquell guerriller que, 60 anys enrere, havia fet un llarg via crucis per anar a morir a la porta de casa seva, a l'era de can Salvi.

Gràcies a tots els testimonis i en especial la Montserrat, pel teu testimoni.

Jordi Guillemot

Bibliografia

TÉLLEZ SOLÀ, Antoni. SABATÉ, guerrilla urbana en España (1945-1960). Segunda edición, Virus Editorial, 1992.

SERRA FONTANELLES, Jaume. L'ombra del Maquis. Solsona Comunicacions, SL, 2001.

SÁNCHEZ AGUSTÍ, Ferran. Maquis a Catalunya. De la invasió de la Vall d'Aran a la mort del Caracremada. Col·lecció Guimet, Pagès Editors, 1999.

Video resum sobre tres dels maquis catalans més coneguts, al youtube

Facerias (1957)

* Defunciones libro 11, 1909-1958, P.545 (catalogat p.116) / Església Parroquial de Sant Feliu de Codines. Agraeixo la consulta a mossèn Juan Serrabassa i també a l'ajuntament de la mateixa població.

Barracaques de Vinya

Salallassera i la carena del Ricó

El grup local de Pedra Seca Ballestar ha entrat per primer cop en territori cremat. Concretament dins la propietat de Salallassera, per reconstruir dues barraques (B63 'Salallassera' i B63b 'Camí de Salallassera') totes dues a tocar de la pista que mena a la casa. Es tractava de dues barraques amb importants esllavissades als contraforts. Paga especialment la pena visitar la B63b del camí de Salallassera per poder valorar l'esforç que va representar pels pagesos d'aleshores moure els enormes blocs que conformen l'interior de la barraca. Per documentació antiga del poble sabem que els bous per llaurar els camps també s'havien fet servir per tragar pedra.

La barraca del Camí de Salallassera presenta un aspecte exterior quadrat però l'interior, com el 90% de les nostres barraques, és de planta circular. Amb l'entorn post-incendi encara es fa més evident la positiva transformació del paisatge una vegada s'ha restaurat la barraca: molt abans d'arribar a la casa de Salallassera la construcció ja esdevé visible. Val a dir que els propietaris de Salallassera van tenir tota mena d'atencions pels barracaires, i hem de deixar constància de l'alt nivell culinari assolit en la confecció d'un estofat de senglar que passarà a l'història del barraquisme!

Seguint la labor d'anar reconstruint barraques del sector de la carena de Ricó, un sector molt atapeït d'aquestes construccions i que ha estat objecte del primer itinerari de barraques de vinya de Sant Llorenç Savall*, es va reconstruir una barraca completament enrunada: la no. 106 dita 'del plàtan' perquè és a tocar de l'arbre que hi ha abans d'arribar a la masia de la Roca (Vall d'Horta). La reconstrucció d'aquesta barraca va suposar tot un repte: es tractava de veure si una sola persona podia fer tota la feina i al mateix temps documentar tot el procés en vídeo. El vídeo de cinc minuts es pot veure a l'apartat 'vídeos' de la pàgina web www.caudelguille.com. A estones mortes, la reconstrucció de la barraca va durar un mes i mig. Sortosament la mida de les pedres era asequible per a una sola persona i l'autor va aprofitar per fer-hi una doble llinda, un finestró i també una claraboia al sostre. Una altra barraca del sector que ha estat arranjada ha estat la número 247, amb el tram de paret oest completament enfonsat. En dues jornades vam retornar-li l'aspecte que devia tenir originalment.

Aprofitarem aquest espai per mostrar-vos algunes de les barraques que considerem que s'hauria de prioritzar la seva reconstrucció, atesa la seva originalitat. Avui us presentem la barraca B90 situada al carener del Llogari, a tocar de la pista. Aquesta construcció presenta uns muntants molt originals fets amb només dues lloses amb un finestró damunt la llinda, a banda que l'aspecte del conjunt del treball respon a les característiques d'un constructor en pedra seca professional. Lamentablement aquesta barraca de vinya presenta una esllavissada molt profunda per la banda de ponent que en poc temps podria fer perillar la seva conservació. Si qualsevol de vosaltres lectors en coneix el propietari us agrairiem que us poséssiu en contacte amb nosaltres en el següent telèfon: 93-7141285 / 646904658 o bé contactant directament amb membres del nostre grup.

Grup de Pedra Seca "Ballestar" davant la barraca 63b del Camí de Salallassera

Barraca 63 de Salallassera

Barraques en miniatura

A banda de tragar pedres, alguns membres del grup s'han especialitzat en reproduir en miniatura aquestes construccions centenàries. Vegeu la rèplica de la barraca dels Avellaners d'en Jep marminyà i el diorama 'pedra seca' de J. Guillemot que està exposat a la pastisseria Domènec.

Diorama Pedra Seca de J. Guillemot

Barraques en miniatura d'en Josep Marminyà

Xerrades

Per tal de divulgar la nostra labor, enguany el grup també ha fet dues xerrades sobre la restauració de barraques de vinya: el dia 18 de juny a la casa de la Cultura, amb el suport de la pastisseria Domènec, i el dia 22 de juny a la residència de gent gran de Sant Llorenç Savall. Ambdues xerrades van ser força concorregudes i esperem poder repetir i ampliar el coneixement d'aquest patrimoni cada cop més valorat arreu del país.

Pels que estigueu interessats en la reconstrucció d'aquest patrimoni, la secció es troba cada diumenge darrer de mes a les 9h a la font de l'Aixeta. Les sessions són matinals i les tasques són ben diverses i aptes per a totes les edats: netejar de brolla l'entorn immediat de les barraques, omplir cubells amb pedra petita, tragar pedres, aixecar parets de pedra seca, desenterrar pedra caiguda, fer piles de terra per a la coberta, fer caixes-niu, etc. Us hi esperem!

Jordi Guillemot

Panoràmica de la barraca 63b del Camí de Salallassera

Una passejada per conèixer

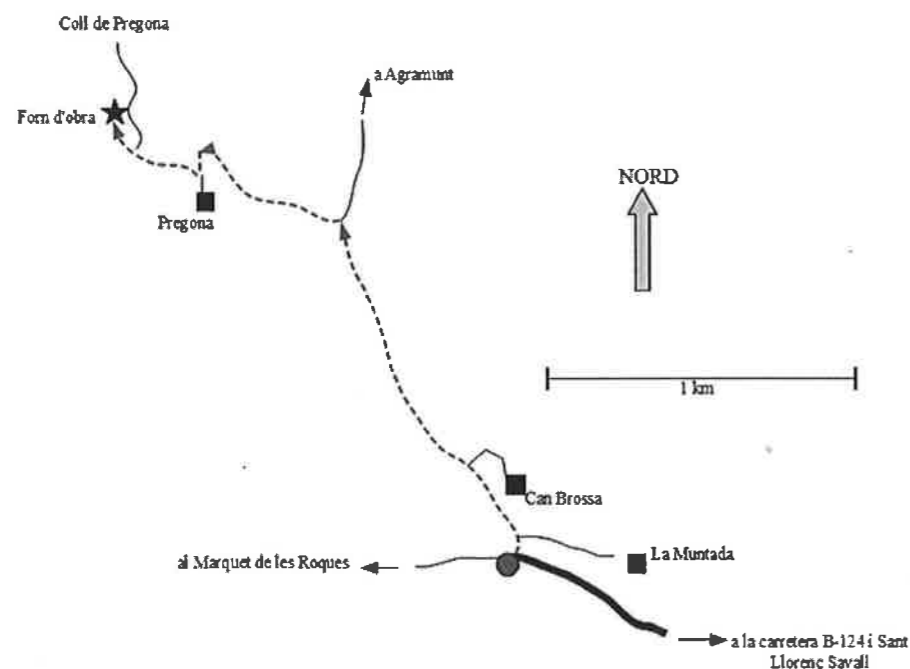
EL FORN D'OBRA DE PREGONA

Dins del terme de Sant Llorenç Savall es conserven vestigis d'activitats productives de temps remots. Al marge de les feines pròpiament agrícoles, ramaderes i forestals, aquestes activitats també tingueren una importància enorme en l'economia del poble i, en alguns casos, perduraren fins a temps força recents. Ens referim als forns d'obra, de calç i de pega. Tres exemples que il·lustren l'aprofitament dels recursos naturals per part de l'home.

En aquest número de Lacera us convidem a visitar un dels millors exemples de forn d'obra del municipi: el forn de Pregona.

Itinerari

Deixem el cotxe a l'aparcament del pont de la Muntada (vall d'Horta) i comencem a caminar per la pista de la dreta. Travessem el pont sobre el gorg del Trompet i prenem la pista de l'esquerra (la de la dreta ens portaria a la Muntada). Al cap de poc deixem a mà dreta Can Brossa i continuem recte per la pista, en suau pujada. Alguns arbres que es van salvar de la llepada del foc de l'estiu de 2003 llueixen rètols que n'identifiquen l'espècie. Caminats uns quinze minuts, deixem a la dreta la pista d'Agramunt i continuem per la de l'esquerra. Poc més endavant deixem a mà dreta l'accés al Romeu. De seguida passem una porta i descobrim la silueta de Pregona, de curiosa arquitectura amb trets modernistes. Poc abans d'arribar a la porta de la casa, abandonem la pista i prenem el camí que s'enfila a mà dreta. Anem guanyant alçada, fent algunes llaçades, vers el coll de Pregona. Al cap d'uns deu minuts de pujada, abandonem el camí i prenem un corriol secundari que arrenca a mà esquerra, en direcció al torrent. De seguida descobrim, entre la vegetació, les restes de l'antic forn d'obra. Compteu uns tres quarts d'hora de caminada senzilla.

Aspecte frontal del forn d'obra de Pregona

Les restes

Els forns d'obra, anomenats també teuleries o forns rajolers, eren utilitzats per a la fabricació de peces de ceràmica emprades en la construcció. La matèria primera era l'argila i el combustible la llenya prima procedent de la neteja del bosc o de l'esporgada d'arbres. La tipologia dels forns d'obra és molt variable, però a Sant Llorenç són tots dels tipus anomenat ibèric, també conegut com a morú o àrab. Es componen de dues cambres: una inferior on es feia el foc, i una superior on es col·locaven estratègicament les peces de tal manera que l'escalfor pogués circular entre elles. Ambdues cambres estaven separades per una o dues voltes foradades en forma de graella. La majoria de forns llorençans consten d'una sola obertura, però el forn de Pregona en llueix dues. Això el converteix en un dels més grans i espectaculars de la zona.

El procés de fabricació de les peces constava dels passos següents:

Primerament calia extraure l'argila d'una terra prèviament seleccionada. Tot seguit es preparava la pasta tot barrejant l'argila amb aigua prèviament extretes totes les impureses. Aquest procés era més o menys complicat segons al qualitat de la terra utilitzada (colat, garbellat...). El següent pas era el modelatge de les peces segons la funció que havien de dur a terme: maons, teules, cairons, pixolins... Això es feia utilitzant motlles de fusta amb les diverses formes. Un cop assecades a sol i serena durant un parell de dies, les peces ja es podien coure. Per fer-ho, s'omplia la cambra de damunt la graella del forn, tot col·locant les peces creuades per tal de facilitar el pas de l'escalfor de forma regular. Un cop encès el foc, aquest cremava durant una setmana aproximadament. La part superior del forn es tapava o destapava segons les necessitats que l'expert rajoler deduia de l'observació del color del fum. La temperatura superava els 1000°C i la massa argilosa esdevenia ceràmica. Abans de desmuntar les peces, encara calia esperar un mínim de deu dies. Passat aquest temps, es desmuntaven des de l'interior del forn cap als laterals fins a buidar-lo del tot. Després només calia amuntegar les peces cuites i regar-les.

A Sant Llorenç Savall era freqüent que les grans masies disposessin d'un forn d'obra propi per coure les seves peces, utilitzant la matèria primera que hi havia pels entorns. Les peces resultants eren utilitzades per a la pròpia llar i, en part, per a la venda a altres cases de la rodalia, ajudant d'aquesta manera a l'economia familiar. Aquest devia ser el cas del forn de Pregona, a tenor de les seves dimensions. La cocció, la part més delicada del procés, habitualment la duïa a terme un especialista local o itinerant que es llogava per a l'ocasió. Tenim altres bons exemples de forns d'obra a les Oliveres i el Dalmau. A la Roca en trobem un que funcionà fins a principis del segle actual. També en trobem un al Marquet de les Roques que serví per fabricar la gran varietat de peces utilitzades en la construcció del magnífic edifici.

Albert Vicens i Llauredó

cada indret pel seu nom

Albert Vicens Llauredó

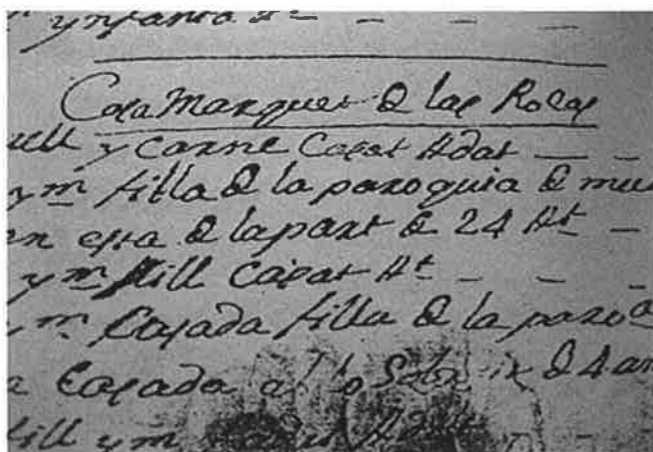
El Marquet de les Roques, no el Marquet de la Roca

Enclotat a la capçalera de la vall d'Horta s'alça el popular casallot del Marquet de les Roques, ben conegut a la comarca. Edificat a les darreries del segle XIX per n'Antoni Oliver, avi del poeta Joan Oliver (Pere Quart), l'edifici constitueix un bell exemple d'arquitectura modernista integrada al paisatge que l'envolta. En realitat, n'Antoni Oliver bastí la nova casa damunt l'antiga masia que, des de la baixa edat mitjana, s'alçava en aquesta raconada. El mas Marquet apareix documentat profusament a partir del segle XIII, quan era sota el domini simultani del castell de Pera i del monestir de Sant Llorenç del Munt, a la Mola. En aquella època era conegut amb el nom de Maquet, sense afegitoris al darrere.

A mitjan segle XVII la família Marquet, propietària del mas i enriquida gràcies a l'arrendament dels censos dels Sentmenat, senyors del castell de Pera, construí el casallot del Marquet de l'Era, al nucli urbà de Sant Llorenç Savall. Per tal d'evitar possibles confusions entre ambdues cases, el Marquet de la vall d'Horta passà a anomenar-se Marquet de les Roques, en clara referència a l'indret on s'emplaça, al peu de les cingleres que davallen del Montcau i els Emprius. Des d'aleshores el nom Marquet de les Roques apareix a tota la documentació, sempre en plural.

És a partir del segle XX quan el topònim es deforma per convertir-se en Marquet de la Roca. La primera referència equivocada la trobem a la "Guia Monogràfica de Sant Llorenç del Munt", editada pel Centre Excursionista de Terrassa l'any 1935. L'error es transmeté a través de la bibliografia i la cartografia, de manera que en anys posteriors s'anà consolidant. A les primeres edicions dels plànols de l'editorial Alpina, del Centre Excursionista de Terrassa i de l'Institut Cartogràfic de Catalunya apareix el nom equivocat. No és fins als anys noranta que, en revisar la toponímia local, es caigué en l'errada que s'arrossegava des de feia dècades. D'aleshores ençà s'ha intentat rectificar i recuperar el topònim correcte: el Marquet de les Roques.

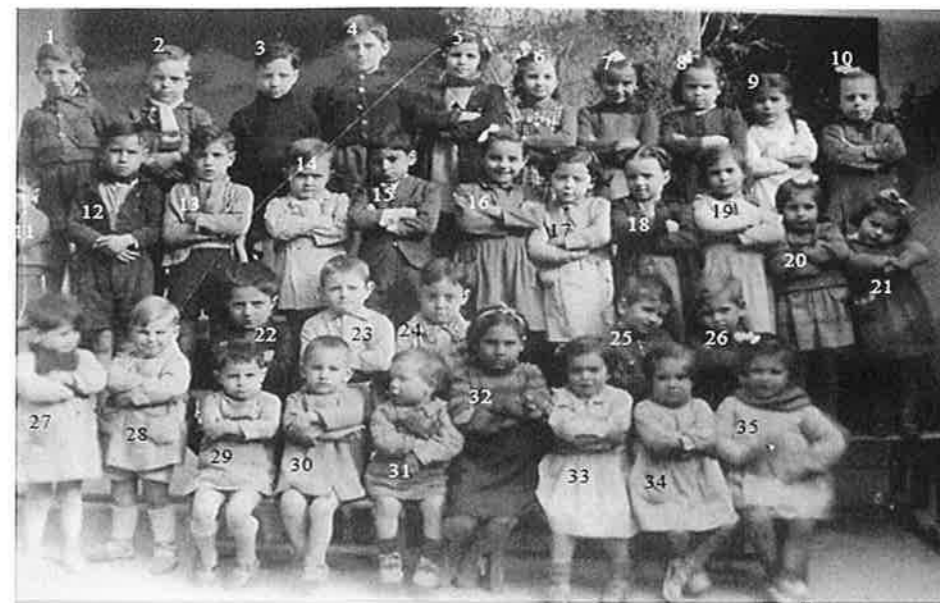

Fotografies

Esquerra: El Marquet de Les Roques
Dreta: Detall del padró de Sant Llorenç Savall de l'any 1824 on figura clarament el Marquet de les Roques (Arxiu Municipal de Sant Llorenç Savall)

Solució a la fotografia del número anterior

Gràcies a la col·laboració desinteressada d'alguns llorençans i llorençanes hem pogut identificar la totalitat dels personatges que apareixen a la fotografia escolar del darrer número de la revista, realitzada pels volts de 1944. Us reproduïm, tot seguit, el llistat complet dels noms. Agraïm la col·laboració de'n Josep Maria Calvet, Dolors Carreras i Josep Colet

1, Josep Maria Calvet 2, Joan Calveras (cal Marcel·lí) 3, Magí Rossell (cal Llogari) 4, Josep Calvet (cal Sillé) 5, Maria Àngels Bohigas 6, Núria Borrell 7, Dolors Olivé 8, Maria Teresa Lladó 9, Carmencita (filla guàrdia civil) 10, Montserrat Calveras 11, Antoni Clapés 12, Josep Clapés 13, Isidre Sallas 14, Alberto ? (fill guàrdia civil) 15, Joan Canadell 16, Teresa Solà (cal Baldiri) 17, Maria Dolors Olivé (fonda Olivé-cal Quiquet) 18, Gertrudis Rossell (cal Llogari) 19, Rosa Brosa 20, Maria Antònia Calvet 21, Carmina Rovira 22, Amadeu Calvet (cal Sillé-cal Cirera) 23, Jaume Valls 24, Jesús Giménez 25, Josep Coll Òssul 26, Santiago Brosa 27, Josep Sala 28, Josep Colet Garriga 29, Jesús Salaverd 30, Ramon Carreras 31, Josep Costa 32, Rita Costa 33, Marta Giménez 34, Lluïsa Francitorra 35, Concepció Vall.

Cartes dels lectors

Com a llorençana fa temps que tenia ganes de manifestar públicament el meu agraïment a les persones que amb la seva feina i dedicació han aconseguit tirar endavant projectes com el d'aquesta revista, Lacera.

El nostre poble cada vegada que se'n publica un número nou és una mica més ric en història, en investigació, en tradició, en definitiva, en cultura.

Dieu que ho feu de gust i perquè us agrada. No en tinc cap dubte, però el que també és ben cert és que al darrere de cada número publicat hi ha un grapat d'hores de feina i dedicació que només es poden veure recompensades si tots els que vivim i estimem el poble com vosaltres som capaços d'acompanyar-vos i animar-vos en el vostre esforç.

Us veig engrescats i això m'anima. El passat divendres 29 de juny vaig assistir a la presentació dels llibrets Arbres de Sant Llorenç Savall i vaig poder constatar que lluny de decaure, malgrat els difícils moments que ens toca viure a tots plegats, encara teniu il·lusió per treballar en nous projectes engegats en col·laboració amb altres entitats.

Voldria felicitar des d'aquí també el Centre Excursionista Llorençà pel seu suport.

Francesca Vilatersana Rovira

Podem enviar-vos les cartes a la següent adreça de correu electrònic: laceraslls@gmail.com

Albert Vicens guanyador del premi Vèrtex

El nostre president Albert Vicens ha estat guardonat amb el premi Vertex concedit per la federació d'entitats excursionistes de Catalunya, pel seu llibre "Pels camins de l'aigua" un aplec d'excursions a les capçaleres i naixements dels rius de Catalunya.

El llibre premiat s'editarà i es presentarà el proper mes de novembre, i conté en les seves dues-centes ben documentades pàgines, abundoses il·lustracions i esquemes dels vint itineraris fluvials per la variada geografia del nostre país.

D'altra banda en Jaume Valls i Vila va publicar per Sant Jordi el llibre "La riuada de 1962. La catàstrofe que sacsejà la Terrassa invertibrada del franquisme". Aquest llibre explica les causes que van provocar aquella gran tragèdia humana i material en la que hi perderen la vida 327 persones, el desenvolupament dels fets i les seves conseqüències. "La riuada de 1962" va ser el llibre més venut a Terrassa per la diada de Sant Jordi, i en pocs dies, s'esgotà l'edició inicial d'un miler d'exemplars

Itineraris per a conèixer els arbres monumentals

La nostra entitat juntament amb el Centre Excursionista i l'Ajuntament llorençà ha fet possible l'edició de tres itineraris per a conèixer els arbres més esponerosos del nostre terme municipal, amb el títol "Els arbres de Sant Llorenç Savall".

Les tres rutes concebudes com a un passeig tenen una durada d'entre una hora i mitja i dues hores i mitja. La primera recorre el torrent del Burc cap a les alzines de la font de Fontanelles, des d'on a la vora de la pista apreciarem un notable pi pinyer, quatre roures i diversos arbres fruiters. De tornada veurem el salze del Burc i l'espectacular Alzina de la Serra.

El segon trajecte es per la Vall d'Horta i permet apreciar el Pi Gros de la Roca, les nogueres, el roure martinenc i el gran til·ler del molí de la Roca. La tercera ruta, per la Vall de Mur, ens acostarà al Pi de les quatre besses, catalogat com a arbre monumental de Catalunya, a la pinassa de la vinya vella i a la pinassa del Dalmau que per les seves notables dimensions mereixeria també la catalogació de monumental. El passeig entorn del Dalmau i l'ermita de Sant Pere de Mur permet albirar grans exemplars de llorens, lledoners, figueres, til·lers i un gros ametller.

Felicitem des d'aquí els autors d'aquests itineraris per la qualitat de la informació i l'acurada edició dels opuscles que es poden adquirir al preu de 1 € cadascun.

la cersa